

ingediend op **1625** (2022-2023) – Nr. 1
13 maart 2023 (2022-2023)

Verslag van de gedachtewisseling

namens de Commissie voor Buitenlands Beleid,
Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking
en Toerisme
uitgebracht door Emmily Talpe

over ontwikkelingssamenwerking

*Samenstelling van de Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden,
Internationale Samenwerking en Toerisme:*

Voorzitter: Cathy Coudyser.

Vaste leden:

Cathy Coudyser, Maarten De Veuster, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Karl Vanlouwe;
Johan Deckmyn, Carmen Ryheul, Kristof Slagmulder;
Karin Brouwers, Vera Jans;
Emmily Talpe, Bart Tommelein;
Staf Aerts, Tine Van den Brande;
Annick Lambrecht.

Plaatsvervangers:

Maaïke De Vreese, Andries Gryffroy, Sofie Joosen, Steven Vandeput, Manuela Van Werde;
Adeline Blancquaert, Stefaan Sintobin, Anke Van dermeersch;
Orry Van de Wauwer, Loes Vandromme;
Jean-Jacques De Gucht, Marino Keulen;
Chris Steenwegen, Jeremie Vaneekhout;
Steve Vandenberghe.

Toegevoegde leden:

Jos D'Haese.

INHOUD

1. Toelichtingen	4
1.1. Toelichting door Griet Ysewyn	4
1.2. Toelichting door Wouter Nachtergaele	5
1.3. Toelichting door Philippe Vandekerckhove	7
2. Vragen van de leden	9
2.1. Tussenkomsst van Emmily Talpe	9
2.2. Tussenkomsst van Orry Van de Wauwer	9
2.3. Tussenkomsst van Maarten De Veuster	10
2.4. Tussenkomsst van Johan Deckmyn	10
2.5. Tussenkomsst van Staf Aerts	11
2.6. Tussenkomsst van Karl Vanlouwe	11
3. Antwoordronde	12
3.1. Antwoord van Griet Ysewyn	12
3.2. Antwoorden van Wouter Nachtergaele	13
3.3. Antwoorden van Philippe Vandekerckhove	14
Gebruikte afkortingen	16
Bijlagen: zie de dossierpagina van dit document op www.vlaamsparlement.be	

Op 14 februari 2023 hield de Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking en Toerisme een gedachtewisseling over ontwikkelingssamenwerking.

De volgende sprekers hebben een toelichting gegeven:

- Griet Ysewyn, beleidsmedewerker Ontwikkelingsbeleid 11.11.11;
- Wouter Nachtergaele, afdelingsverantwoordelijke Samenwerking en Buitenland van het Departement Kanselarij en Buitenlandse Zaken;
- Philippe Vandekerckhove, gedelegeerd bestuurder van Rode Kruis-Vlaanderen.

De presentaties van de sprekers zijn beschikbaar op de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

1. Toelichtingen

1.1. Toelichting door Griet Ysewyn

Griet Ysewyn legt uit dat 11.11.11 ontwikkelingssamenwerking begrijpt binnen het bredere begrip van internationale solidariteit, waarbij ze verwijst naar de titel van een rapport van eind vorig jaar: 'Van crisis naar crisis. Internationale solidariteit als antwoord'. Als voorbeelden van die crisissen geeft ze het klimaat, de pandemie en de oorlog in Europa, met zijn menselijke tol en zijn impact op energie- en voedselprijzen.

De organisatie stelt daarbij vast dat we weliswaar meer dan ooit met elkaar verbonden zijn, maar minder dan ooit internationaal solidair. Hoewel de opeenvolgende crisissen tonen dat wat elders gebeurt, schokgolven tot hier veroorzaakt, sluiten wij toch onze ogen voor wat ze betekenen in de rest van de wereld, en blijven wij focussen op onszelf. Nochtans stelt de VN dat 1,6 miljard mensen in 94 landen ernstig blootgesteld zijn aan de dimensies van die crisissen zonder over de middelen te beschikken om ertegen te reageren. Als voorbeeld geeft de spreker de vaccins tegen corona, die door rijke landen werden gehamsterd tegen prijzen die voor andere onhaalbaar waren, terwijl farmabedrijven weigerden om patenten te delen. Iedereen is verbonden maar de antwoorden zijn niet globaal, vat de spreker samen.

Een tweede vaststelling is dat vaak aan crisismanagement wordt gedaan, wat nodig en goed is, op voorwaarde dat men vervolgens niet overgaat tot de orde van de dag. Crisissen zijn immers voorspelbaar en vereisen een structurele aanpak. Zo kan men in het licht van de klimaatopwarming vragen stellen bij de Duitse bruinkoolcentrales als antwoord op de energiecrisis.

Volgens 11.11.11 staat men voor een cruciale keuze: de genoemde problemen blijven verwaarlozen dan wel investeren in een gezamenlijke toekomst door meer samenwerking en solidariteit. Dat laatste is volgens de organisatie belangrijk vanuit een collectief, maar ook vanuit een eigen belang. Zonder die keuze blijft de wereld vatbaar voor crisissen en wordt hun bestrijding steeds kostelijker, waarschuwt ze. Het alternatief vereist een structurele aanpak, die het huidige systeem in vraag durft te stellen. Zo berekende Oxfam dat in 2022 liefst 95 voedsel- en energiebedrijven hun winst verdubbeld hebben, terwijl een op tien aardbewoners honger heeft. Middelen en macht zijn ongelijk verdeeld en daar gaat 11.11.11 tegen in. We moeten naar een systeem waarin mensenrechten worden gegarandeerd binnen de grenzen van de planeet.

De organisatie gelooft in de kracht van onderuit en verenigt daartoe vrijwilligers en ledenorganisaties. Zij werkt samen met internationale partners en netwerken maar ook met krachtige vierde pijlers. Diversiteit staat cruciaal. 11.11.11 oefent druk uit op overheden omdat die kunnen reguleren, stimuleren, herverdelen en samenwerken.

Welke rol kan ontwikkelingssamenwerking daarin spelen? De spreker toont een grafiek van de Wereldbank, waarin de onderste lijn de 'official development aid' weergeeft, een stroom die na de jaren negentig in belang verminderd is ten voordele van buitenlandse investeringen (in groen) en 'remittances'. Anderzijds blijkt ODA wel stabiel dan de volatiele buitenlandse investeringen, waarin men enkele duidelijke knikken ziet, met de bankencrisis als eerste en nu opnieuw.

Haar volgende grafische voorstelling toont de 29 landen die volgens het Britse ODI niet over de helft van de middelen beschikken die nodig zijn voor basisrechten (gezondheidszorg, onderwijs en sociale bescherming). Door in die sectoren te investeren, draagt men bij aan de doelstellingen van ontwikkelingssamenwerking, met name de strijd tegen armoede en ongelijkheid. Het is dan ook terecht dat Vlaanderen 40 procent investeert in de sector gezondheidszorg.

De genoemde doelstellingen, hoe duidelijk ze ook zijn, staan onder toenemende druk, zeker op Europees niveau. Er blijkt immers dat ontwikkelingssamenwerking steeds meer ingezet wordt voor eigen belangen op het vlak van migratiemanagement dan wel economisch of militair.

Daar komt bij dat alleen ontwikkelingssamenwerking armoede en ongelijkheid niet kan wegwerken. Zij is een belangrijke hefboom, maar geen dominante factor. Veel belangrijker voor de lagere-inkomenslanden zijn elementen zoals het klimaat- en het handelsbeleid. De spreker noemt dat beleidscoherentie voor ontwikkeling. Het beleid voor een aspect heeft altijd effect op andere. Men kan niet wat men met de ene hand geeft (in de vorm van ontwikkelingssamenwerking), met de andere weer afnemen (in de vorm van onrechtvaardige fiscaliteit of roofoverval op grondstoffen).

Verder bestaat ook binnen ontwikkelingssamenwerking zelf het risico om te verzanden in crisismanagement. De humanitaire noden zijn elk jaar weer gigantisch, maar ook hun aandeel in het geheel van de samenwerking wordt steeds groter: van 5 procent in de jaren negentig tot 23 procent in 2019 (binnen de wereldwijde ODA). 11.11.11 blijft echter structurele inzet op de genoemde basisrechten (waaronder onderwijs, gezondheidszorg en sociale bescherming) bepleiten.

Ontwikkelingssamenwerking staat ook voor uitdagingen. Veel landen en actoren van ontwikkelingssamenwerking doen op dit moment onderzoek naar hun partnerschappen, onder meer op het vlak van racisme en paternalisme, met als doelen het herstel van het evenwicht en meer gelijkwaardigheid. Ook de stem en de expertise van vrouwen en inheemse volkeren moeten meer in rekening gebracht worden.

Volgens de spreker is er wel degelijk een draagvlak voor internationale solidariteit, waarbij ze percentages en cijfers vermeldt uit de laatste Eurobarometer en die van 11.11.11 zelf (samen met Knack). Ze licht daarbij een specifieke vorm uit de vele vormen die dat draagvlak kan aannemen: de eerder genoemde vierde pijlers. Het is dan ook mooi dat 11.11.11 voor zijn rol als steunpunt op dat vlak gesteund wordt door de Vlaamse overheid.

Tot slot bepleit ze nogmaals dat de eerdere toezeggingen over hoeveelheid, doelstellingen en kwaliteit nagekomen worden, en dat men de uitdaging aangaat om te zoeken naar gelijkwaardige partnerschappen.

1.2. Toelichting door Wouter Nachtergaele

Wouter Nachtergaele licht de acties van het team Ontwikkelingssamenwerking toe binnen de afdeling Samenwerking en Buitenland van het Departement Kanselarij en Buitenlandse Zaken. Hij toont om te beginnen een dia met de vier grote actieruimtes van de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking, waarop hij vervolgens nader ingaat, met de partnerlanden en de flankerende initiatieven als eerste.

In totaal besteedt Vlaanderen 23 miljoen euro aan ontwikkelingssamenwerking, wat samen met Buitenlands Beleid goed is voor 0,08 procent van de begroting. Van de vier actieterreinen gaat respectievelijk 70 procent naar partnerlanden, 15 procent naar flankerende initiatieven, 7 procent naar humanitaire actie en 9 procent naar de internationale ontwikkelingsagenda. Samen met de andere beleidsdomeinen komt Vlaanderen op 55 miljoen euro aan ODA, tegenover ongeveer 2 miljard euro op federaal niveau.

Die laatste vergelijking ziet er anders uit als men de blik richt op de partnerlanden: in Malawi besteedt alleen Vlaanderen middelen (evenveel als Ierland of IJsland), in Mozambique even veel als de federale overheid (25 miljoen euro op vijf jaar), in Marokko idem.

Ten aanzien van de partnerlanden wordt gewerkt met landenstrategieën, die gebaseerd zijn op de SDG's van de VN, op de Europese consensus, op de Afrikaanse Agenda 2063 en op de strategieën van de landen zelf.

Vlaanderen probeert impact te creëren door focus en innovatie en partnerschap. Het eerste betreft om te beginnen de beperking tot de drie genoemde landen (Malawi, Mozambique en Marokko), met Marokko als nieuwste. Tegen eind 2024 wordt Zuid-Afrika uitgefaseerd. In die landen wordt bijkomend gefocust op sectoren: landbouw in Malawi, gezondheid in Mozambique en groene economie en jobcreatie in Marokko. Flankerend worden telkens internationale organisaties gesteund, waarvan de spreker een overzicht presenteert op een dia. Doel is zowel hun normen aan te brengen in de eigen projecten als om de eigen praktijkervaring in de beleidsdialogen in te brengen. Over de vijfjaarstrategie per land wordt overlegd met de nationale overheid en de donorgemeenschap.

Verder wordt daarbinnen nog gefocust op drie generieke thema's: 'leaving no one behind', gendergelijkheid, en mensenrechten en goed bestuur. Met het eerste thema wordt de aandacht bedoeld voor mensen in achtergebleven gebieden, minderheids-groeperingen, seksuele en genderminderheden, mensen met een beperking en intern ontheemden. Die aandacht wordt niet alleen in algemene termen besteed (in de samenwerking met internationale organisaties) maar ook concreet in de projecten, onderstreept hij, waarbij hij de seksuele en reproductieve (gezondheids)rechten in Mozambique, de wetten op landeigendom in Malawi, en waardig werk in de groene economie van Marokko als voorbeelden geeft.

Vervolgens gaat de spreker in op de focus op innovatie en partnerschappen. Daarbij wordt de klassieke opdeling tussen bilaterale, multilaterale en ngo-hulp achtergelaten ten voordele van de samenwerking tussen nationale en internationale ngo's, overheden en onderzoeksinstellingen. Als voorbeelden vermeldt de spreker innovatieve landbouwvoorlichtingsmodellen in Malawi (waar de EU en het VK succesvolle Vlaamse projecten nu uitrollen in andere districten), capaciteitsopbouw in de gezondheidszorg in Mozambique door een link van het INS aldaar met het Instituut voor Tropische Geneeskunde in Antwerpen (waarbij de EU inmiddels het budget heeft verzesvoudigd), en kleinschalige groene-energiecentrales op het Marokkaanse platteland.

In de humanitaire actie zijn er drie pijlers, met als eerste de generieke steun aan het CERF van de VN, ter waarde van 600.000 euro per jaar, waarmee Vlaanderen de grootste regionale donor van het fonds is, dat onmiddellijk geld ter beschikking stelt in acute situaties. De tweede pijler is weerbaarheid, waarbij wordt ingezet op preventie, paraatheid en rehabilitatie in voornamelijk de partnerlanden Malawi en Mozambique bij overstromingen, droogte of orkanen. De derde pijler wordt gevormd door acute noden als in Oekraïne en Turkije en Syrië. Bij dergelijke crisissen is een snelle reactie van groot belang, via betrouwbare partners die al over een netwerk ter plaatse beschikken.

Voor de internationale ontwikkelingsagenda in Vlaanderen wordt ongeveer 1 miljoen euro per jaar uitgetrokken, waarvan hij de verdeling over de verschillende terreinen op een dia toont. Naar de vierde pijler gaat 14 procent van die middelen, terwijl Onderwijs goed is voor ongeveer 35 procent, Media (meer bepaald IPS en MO*) voor 33 procent, Steden en Gemeenten (via een werkingssubsidie aan de VVSG) voor 16 procent, en Jeugd (YOUCA) voor 4 procent.

Belangrijk voor de creatie van maximale impact is de keuze voor vernieuwende projecten, maar ook opvolging, evaluatie en risicobeheer spelen een rol. Daartoe heeft Kanselarij en Buitenlandse Zaken een systeem opgezet (samen met Deloitte), dat is goedgekeurd door de Inspectie van Financiën en (in 2019) doorgelicht en positief geëvalueerd door het Rekenhof. Op projectniveau gaat men uit van een capaciteitsinschatting, gevolgd door inhoudelijke en financiële rapportering door de uitvoerder, er is opvolging door de landenkantoren en de mensen in Brussel, en regelmatige zijn er audits. Op beleidsniveau is er een (midterm)evaluatie van de landenstrategieën, naast thematische evaluaties zoals die over gender, die geleid heeft tot een actieplan per land.

Vervolgens toont de spreker een dia met een overzicht van het Vlaamse diplomatieke netwerk, waarbij hij onderstreept dat ook de vertegenwoordigers in Genève, Rome en New York betrokken zijn bij de ontwikkelingssamenwerking. Tot slot wordt veel belang gehecht aan de transparantie. Voor de ODA-rapportering, projectbeschrijvingen, bedragen en evoluties kan men dan ook terecht op de website, waarvan hij het adres laat zien (<https://www.fdfa.be/oda>).

1.3. Toelichting door Philippe Vandekerckhove

Philippe Vandekerckhove wijst erop dat het Rode Kruis geen ngo is, maar evenmin een overheidsorgaan. Het heeft het specifieke statuut van 'helper van de overheid' in 192 landen. Volgens de Conventie van Genève is het de lokale overheid die samen met het Internationale Rode Kruis de nationale vereniging opricht. In België gebeurde dat in de basiswet van 1891. Het Rode Kruis volgt al sinds 1972 een confederaal model, waarbij het de gemeenschapslogica volgt. Er is dus een Duitstalige, een Franstalige en een Vlaamse gemeenschap. Dat werd in 1984 in een advies van de Raad van State bevestigd. Rode Kruis-Vlaanderen is dan ook een helper van de Vlaamse overheid.

Daarop toont de spreker een dia met enkele kerncijfers, gevolgd door een dia met een overzicht van de activiteiten, waarvan hij vandaag enkel de internationale activiteiten toelicht. Het betreft noodhulp en ontwikkelingssamenwerking, de opvang van asielzoekers en vluchtelingen, en de verspreiding van het internationaal humanitair recht en de conventies van Genève. Tot slot vermeldt hij nog de dienst 'Restoring family links' voor mensen die op de vlucht zijn voor natuurrampen of conflicten.

In de Oekraïne-crisis is het Rode Kruis zeer actief als helper van de Vlaamse overheid. Dat was om te beginnen in Vlaanderen zelf, meer bepaald bij de oprichting van het nooddorp in Mechelen, en vorige maand bij de aankoop en levering van generatoren in opdracht van de Vlaamse overheid.

Wat de internationale samenwerking betreft, onderstreept de spreker dat het Rode Kruis in essentie een noodhulporganisatie is. Het werkt altijd met duidelijke deadlines en concrete technische doelstellingen, ook als het meer op lange termijn actief is in de ontwikkelingssamenwerking. Het is immers logisch en niet ideologisch, wat in lijn is met de neutraliteit.

Als organisatie op Vlaamse schaal kan het nooit in competitie gaan met het Duitse of Amerikaanse Rode Kruis op het vlak van volume, en daarom wordt geopteerd

voor een strategische focus, met als eerste principe 'first in, first out'. Het probeert zo snel mogelijk aanwezig te zijn en bekijkt op het moment dat grotere organisaties met een ruimer budget arriveren, of het nog nodig is om te blijven. Daarnaast wil men wereldwijd de beste zijn in twee niches. Voor een daarvan is dat doel trouwens al bereikt. De strategie bestaat erin om globale impact te hebben op die vlakken door te investeren in innovatie.

Het statuut van helper van de overheid betekent dat Rode Kruis-Vlaanderen in 191 landen zusterverenigingen heeft. Als er een vraag om hulp is, wordt in eerste instantie met hen contact opgenomen. Alleen als de lokale vereniging niet meer functioneert door een grote ramp komt het Internationale Rode Kruis tussenbeide. Dankzij dat netwerk kan Rode Kruis-Vlaanderen ook een ambassadeur zijn voor Vlaanderen in het buitenland.

Minder bekend is dat Rode Kruis-Vlaanderen inzet op effectiviteit door te investeren in wetenschappelijk onderzoek, onder meer in de vorm van impactevaluaties, wat ingaat tegen de – in de sector vaak dominante – traditie, anekdotes en het buikgevoel. Van de 50 miljard dollar die jaarlijks wereldwijd besteed wordt aan rampenparaatheid, gaat op dit moment merkwaardig weinig naar een dergelijk onderzoek. Rode Kruis-Vlaanderen zet daarom eerder in op verschillende vormen van expertise met maximale toegevoegde waarde dan op aanwezigheid in een groot aantal landen. Zo is de Vlaamse afdeling goed in eerstehulp onderricht en de Duitse in veldhospitaal. Als doelen noemt hij specialisatie, schaalvoordeel en taakverdeling.

Een en ander is niet altijd evident in een sector met zachte doelstellingen, maar volgens de spreker hoeven die efficiëntie niet in de weg te staan. Randvoorwaarde is wel een structurele samenwerking met de overheid, die in België en in Vlaanderen volgens hem nog verduidelijkt kan worden. Tegelijk moet ook ingezet worden op continuïteit in beleid en geografie. Een beleid, gebaseerd op expertise, is immers moeilijk te realiseren als men voortdurend de speerpunten wijzigt. De Vlaamse overheid mag dan ook trots zijn op haar keuze voor een focusstrategie waarin thema's en landen niet te snel veranderen. Voor de efficiëntie is het ook wenselijk om te focussen op resultaten en minder op processen, hoewel dat laatste in de sector gangbaar is.

Vervolgens illustreert de spreker met de volgende dia's een paar voorbeelden van de werking via de zusterverenigingen in het netwerk. Op de eerste ziet men activiteiten in Pakistan, waar wordt samengewerkt met het Zwitserse Rode Kruis en de Pakistaanse Halve Maan; verder ziet men eerstehulp richtlijnen die zijn gemaakt voor heel India in opdracht van het lokale Rode Kruis. Op de volgende dia staan foto's over de samenwerking met Malawi en Mozambique.

De daaropvolgende dia zoomt in op de eerste hulp. Ze toont de covers van handboeken die verschenen tussen 2007 en 2021. De wetenschappelijke onderbouw steeg in die periode van 22 tot 100 procent. De expertise die tijdens het eigen wetenschappelijk onderzoek is opgebouwd, wordt nu ter beschikking gesteld van de zusterverenigingen en andere ngo's. Zij hoeven het wetenschappelijke werk niet over te doen, maar kunnen het vertalen in hun eigen handboeken. Op de dia ziet men voorbeelden uit Nepal, India, de EU en Afrika.

Een en ander wordt voortgezet in technologische modernisering in het project First Aid Blended Learning. Het gaat om eerstehulp onderricht dat in de vorm van apps voor smartphones wordt aangeboden in verschillende Afrikaanse landen. De apps kunnen gebruikt worden voor training maar ook bij rampen. De proef loopt in zeven landen en wordt later uitgebreid.

Op de volgende dia ziet men hoe op basis van wetenschappelijk onderzoek geselecteerde thema's worden opgeladen in de app, waarmee mensen zich ter voorbereiding

kunnen testen, waarna ze tijdens een fysieke les de ontbrekende vaardigheden leren. Die lessen worden door de lokale Rode Kruisvereniging gratis aangeboden aan de bevolking, maar tegen betaling aan bedrijven of ambassades. Daarmee wordt zowel de zelfredzaamheid van de bevolking als de slagkracht van de zusterverenigingen verhoogd. Zelf wordt Rode Kruis-Vlaanderen nooit actief in een ander land als de zustervereniging er niet om vraagt, tenzij mogelijk bij een ramp, als die het niet meer kan bolwerken.

Daarop toont hij een dia met een schematische voorstelling van de werkwijze van het Rode Kruis wereldwijd. De unieke sterkte van de organisatie bestaat er volgens de spreker in dat zij de humanitaire laatste mijl vertegenwoordigt. Er zijn veel verenigingen die over enorm veel financiële middelen beschikken, zoals de Bill & Melinda Gates Foundation, en hulpmiddelen kunnen aankopen en overvliegen. Voor de verdeling in de dorpen en er uitleg over geven in de lokale taal met respect voor gevoeligheden, heeft men echter lokale vrijwilligers nodig.

Zijn volgende projectie is een wereldkaart met de landen waar Rode Kruis-Vlaanderen actief is. In sommige is een delegatie ter plekke, in andere wordt gewerkt met 'flying experts'. De keuze wordt voor een stuk gedreven door de strategie van de Vlaamse overheid.

Na een citaat van Nelson Mandela ("A good head and a good heart are always a formidable combination"), vat hij nogmaals kort zijn presentatie samen, waarbij hij nog aanvult dat het nodig is om de basiswet van 1891 te moderniseren. De bloedtransfusiebanken zijn er bijvoorbeeld niet in geregeld.

2. Vragen van de leden

2.1. Tussenkost van Emmily Talpe

Emmily Talpe merkt op dat geld verzamelen voor de ontwikkelings samenwerking en ideeën ontwikkelen daarover één zaak is, maar de mensen in nood bereiken een andere. Het concept van de laatste mijl biedt daarop tot haar vreugde een antwoord. Hoe vindt men in dat verband lokale vrijwilligers? Vindt men er voldoende? Neemt hun aantal toe of juist niet? Wat is hun profiel?

Een van de belangrijke uitdagingen voor haar fractie, naast transparantie en coördinatie, is de verhoging van de zelfredzaamheid. Hoe wordt dat opgevolgd?

Vervolgens informeert ze naar het aandeel van de private actoren, meer bepaald wat innovatie betreft, en in de context van maatschappelijk verantwoord ondernemen.

Hoe evalueert men de verhouding tussen de verschillende actieterreinen in de besteding van de middelen, waarvan 70 procent naar partnerlanden gaat? Is die verhouding vast? Is een verschuiving wenselijk bij een ramp zoals de recente aardbeving in Turkije en Syrië?

Kunnen er op basis van evaluatie ook tijdens de legislatuur verschuivingen komen binnen de keuze van partnerlanden? Wat is de timing daarvan?

2.2. Tussenkost van Orry Van de Wauwer

Orry Van de Wauwer wil weten hoe 11.11.11 de tendens apprecieert van het dalende relatieve aandeel van overheden in de financieringsstromen, onder andere in vergelijking met dat van 'remittances' of van nieuwe spelers als China. Welke rol blijft voor de overheid weggelegd? En welke rol kan de private sector spelen? Moet de Vlaamse overheid die faciliteren?

Moet Vlaanderen met zijn in weerwil van de focus toch vrij beperkte budget, streven naar meer samenwerking met het federale niveau of andere landen dan wel met regio's om nog meer het verschil te maken?

Hoeveel van het budget voor de multilaterale instellingen is geormerkt en wat zijn de prioriteiten? Worden die laatste gekozen volgens de genoemde kernwaarden? Hoe beoordeelt 11.11.11 de Vlaamse focus?

Hoe zijn de SDG's opgenomen in het Vlaamse ontwikkelingsbeleid? Hoe zorgt het Vlaamse beleid er mee voor dat de partnerlanden die doelen behalen?

Wat is de bijdrage van Vlaanderen aan het bereiken van de norm van 0,7 procent van het BNI? Heeft de administratie een groeipad uitgewerkt tegen 2030?

Hoe staan 11.11.11 en het Rode Kruis tegenover de instrumentalisering van de ontwikkelingssamenwerking, zoals bijvoorbeeld in de koppeling aan het terugnemen van uitgeprocedeerde asielzoekers?

Moet het Vlaamse ontwikkelingsbeleid meer op het onder druk staande maatschappelijk middenveld inzetten door middel van financiering? Hoe vertaalt Vlaanderen ownership in zijn beleid op dat vlak?

Welk aandeel van de Vlaamse overheidsmiddelen voor ontwikkelingssamenwerking is klimaatgerelateerd?

In welke mate spreekt Vlaanderen de Europese middelen voor cofinanciering aan? Waarom maakt het daar eventueel geen gebruik van?

Wat is tot slot de stand van zaken in de behoefteanalyse van het Rode Kruis over Syrië?

2.3. Tussenkost van Maarten De Veuster

Maarten De Veuster vraagt hoe 11.11.11 aankijkt tegen de strategie van de Vlaamse Regering om met beperkte middelen toch het verschil te maken. Verder waardeert hij de keuze van het Vlaamse ontwikkelingsbeleid voor innovatie en de samenwerking met de diplomatieke vertegenwoordigers, met name die in Rome.

Met Mozambique wordt al twintig jaar samengewerkt. Hoe reageert Vlaanderen binnen een dergelijke bestaande landenstrategie op de klimaatverandering, de gewijzigde inzichten en de geopolitieke verschuivingen? Ook hij wil weten welke rol de private sector vandaag speelt en hoe die nog meer betrokken kan worden.

Is er al iets bekend over de verlenging van de samenwerking met Malawi? Wat zijn de concrete vragen van partnerland Marokko? Gaat het om projecten of ook om samenwerking met de federale overheid? Wordt een en ander gekoppeld aan problemen als het woonregister en het terugnemen van gevangenen?

Verder waardeert hij dat het Rode Kruis onderstreept een partner van Vlaanderen te zijn. Op dat vlak is hij ook als lokaal bestuurder geïnteresseerd in wat gedaan kan worden voor Oekraïne, Turkije en Syrië. Hoe kan het Rode Kruis daarin een partner zijn?

2.4. Tussenkost van Johan Deckmyn

Johan Deckmyn vraagt naar de concrete en prioritaire verwachtingen van 11.11.11 en het Rode Kruis ten aanzien van het beleid. Ook hij vindt de koppeling aan de terugname van asielzoekers een interessante vraag.

Hoe verloopt, in het licht van de gedeelde bevoegdheid, de samenwerking met het federale niveau? Wat is de huidige stand van zaken met betrekking tot de bijzondere wet van 2001¹ en hoe ziet men het toekomstperspectief?

Is er een reëel gevaar dat de huidige neokoloniale politiek van China en Rusland als grote spelers in Afrika zal interfereren met het Vlaamse beleid, of is dat overdreven?

Vervolgens informeert hij, wat de middelen voor Marokko betreft en in het licht van de antwoorden van de minister-president op vragen van het lid, naar de concrete initiatieven waarvoor zij ingezet zouden worden om migratie van Afrika naar Europa tegen te gaan. Die klemtoon leek vandaag verdwenen in de presentatie van Wouter Nachtergaele.

Verder vraagt hij meer duiding bij het statuut van het Rode Kruis als helper van de Vlaamse overheid, dat hij interessant noemt. Hoe verhoudt de blijkbaar vlotte samenwerking met buitenlandse zusterorganisaties zich tot de complexe situatie in België? Die laatste lijkt hem bovendien niet bevorderlijk voor de nagestreefde efficiëntie.

Hangt de verhouding tussen ontwikkelingssamenwerking en rampenbestrijding af van de omstandigheden, of niet? Kan men in dergelijke gevallen snel prioriteiten verleggen? Hoe handhaaft men tegelijk de focus op bestaande projecten?

2.5. Tussenkost van Staf Aerts

Staf Aerts is benieuwd naar hoe 11.11.11 en het Rode Kruis de huidige keuzes van partnerlanden evalueren. Hoe kan het Vlaamse beleid nog versterkt worden? Wat adviseert men?

Is het de ambitie om de samenwerking met Mozambique en Malawi in elk geval voort te zetten of wordt ook voor die landen mogelijk nagedacht over een wisseling? Op welke termijn?

Op welke manier worden de medewerkers en vertegenwoordigers gescreend voor landkantoren in de ontwikkelingssamenwerking, met name in de genoemde landen? Hoe worden wissels opgevangen?

Met vele anderen is hij bezorgd dat meer hulp gaat naar Turkije dan naar Syrië, waar het bovendien veel moeilijker is om steun te bieden. Hoe is de verhouding van die middelen bij het Rode Kruis? Hoe komt de genoemde behoefteanalyse tot stand bij een ramp van een dergelijke omvang?

2.6. Tussenkost van Karl Vanlouwe

Karl Vanlouwe informeert bij de gedelegeerd bestuurder van het Rode Kruis of hij weet heeft van de tegenwerking vanwege het Syrische en Turkse regime ten aanzien van de officieuze Koerdische Rode Halve Maan, waarvan de hulpkonvoeien geblokkeerd zouden worden, wat de schrijnende situatie nog verschrikkelijker maakt. Is er op een of andere manier een mogelijkheid tot samenwerking?

---

¹ Bijzondere wet van 13 juli 2001 tot herfinanciering van de gemeenschappen en uitbreiding van de fiscale bevoegdheden van de gewesten, *BS* 3 augustus 2001.

3. Antwoordronde

3.1. Antwoord van Griet Ysewyn

Griet Ysewyn bevestigt dat de stroom van 'remittances' uit de diaspora vele malen hoger is dan de ongeveer 180 miljard dollar aan ODA per jaar. Een probleem wordt wel gevormd door de transferkosten, die volgens de SDG's herleid zouden moeten worden tot maximum 3 procent. Het zijn geen publieke middelen met duidelijk daaraan gekoppelde doelstellingen, maar ze hebben wel veel potentieel.

Voor 11.11.11 heeft de private sector in de brede zin een rol te spelen, maar de vraag is, wat men precies bedoelt: Vlaamse bedrijven die steun ontvangen om elders projecten uit te voeren, het mobiliseren van private middelen voor ontwikkelings-samenwerking dan wel de lokale private sector in lage-inkomenslanden. In het eerste geval moet men de internationaal afgesproken principes hanteren. Van 'tied aid' is inmiddels bewezen dat zij duurder uitkomt, nog afgezien van de vragen over een gelijkwaardig partnerschap.

Wat het tweede betreft, kunnen private middelen inderdaad een rol spelen met het oog op de SDG's, waarvoor de huidige ODA immers niet volstaat. De spreker pleit wel voor realisme. In de praktijk blijkt dat met 1 dollar ODA 0,75 dollar aan investeringen in middeninkomenslanden gemobiliseerd kan worden, maar slechts 0,37 dollar in lage-inkomenslanden (cijfers ODI). De spreker erkent dat er potentieel is, alleen blijkt het vandaag nog niet zo groot. De publieke stroom blijft proportioneel heel belangrijk.

Het derde, de lokale private sector, is het element waarop voor 11.11.11 het accent moet liggen. Lokaal ondernemerschap is immers essentieel voor duurzame ontwikkeling. Federale studies leren dat interventies in de sociale economie op het vlak van duurzame werkgelegenheid ook effectiever zijn dan die in commerciële ondernemingen.

Haar inleiding was algemeen, zij is geen expert in Vlaams ontwikkelingsbeleid. Belangrijk in het licht van de beperkte stroom acht zij wel de zoektocht naar een hefboom-effect. De principes van de huidige werkwijze met zijn 'all of society'-benadering waardeert zij als positief. Een kleine donor blijkt ook Europese impact te kunnen hebben. Dat de sociale sectoren een belangrijke rol blijven spelen, is eveneens positief in de strijd tegen armoede en ongelijkheid. Ook de focus op klimaat is goed.

Anderzijds vragen meer uitdagingen ook meer middelen. Het is absurd om te denken dat men met een minimaal percentage als 0,7 procent van het BNI (dat men trouwens niet eens bereikt) steeds meer kan betalen. Doordat rijke landen het niet halen, zijn de economisch armere inmiddels ongeveer 5700 miljard dollar misgelopen, berekende Oxfam.

De instrumentalisering van de ontwikkelingssamenwerking, met name de koppeling aan migratie, is inderdaad verontrustend. Wie iets dergelijks uitvoert, straft niet de overheid van een land maar de lokale bevolking, die minder toegang riskeert tot essentiële basisdiensten. Een eenzijdige focus op de bereidwilligheid van overheden om migratie te stoppen kan bovendien leiden tot gewelddadige onderdrukking ervan door regimes in ruil voor middelen. Dat ziet men nu al in Libië, dat daarmee geld ontvangt uit het Emergency Trust Fund for Africa (EU).

Uiteraard vindt een middenveldorganisatie als 11.11.11 'civic space' belangrijk. De jaarlijkse monitor van CIVICUS bevestigt dat die inderdaad onder druk staat. Onder-tussen beschikt slechts 4 procent van de wereld over een volledig vrije ruimte.

Voor ontwikkelingssamenwerking ligt daar een grote uitdaging. Voor de Vlaamse biedt het potentieel om ook daarover te waken.

In België hebben gewesten en gemeenschappen heel wat parallelle bevoegdheden, ook op het vlak van ontwikkelingssamenwerking, wat 11.11.11 ok vindt. De organisatie is geen voorstander van overheveling naar een van de niveaus, omdat de bevoegdheid volgens haar specifiek is en geen verlengstuk van andere bevoegdheden. Zij is een integraal onderdeel van een ruimer buitenlands beleid en vormt een geheel, en niet louter een verzameling van technische interventies tussen landen die door vakministers worden beheerd. Omdat het op verschillende niveaus gebeurt, moet er wel overleg zijn tussen die niveaus.

3.2. Antwoorden van Wouter Nachtergaele

Wouter Nachtergaele vult aan dat het in de acties met Zuid-Afrika en weldra Marokko op het terrein van de groene economie niet vreemd is dat er meer private spelers zijn. Vandaar dat wordt samengewerkt met Ondernemers voor Ondernemers, of Exchange vzw. Verder vermeldt hij het belangrijke programma van het Departement Omgeving, waarvan de oproep geleid heeft tot negentien klimaatgerelateerde projecten in het kader van G-STIC. Na de selectie volgt nu de verdere voorbereiding.

Wat de verhouding met de humanitaire acties betreft, probeert zijn team voorspelbaarheid te creëren om met beperkte middelen impact te hebben binnen de veelheid van wereldproblemen. De verdeling zal er volgend jaar anders uitzien omdat de Vlaamse Regering 2 miljoen euro heeft vrijgemaakt voor Oekraïne. Het percentage van de humanitaire actie zal dus stijgen. Hij pleit voor voorzichtigheid met verder vooruitblikken. Hij hoopt uiteraard dat het aantal crisissen naar beneden zal gaan maar vreest dat dit niet het geval zal zijn. Belangrijk met het oog op voorspelbaarheid is een duidelijke relatie met degene met wie men projecten opzet en uitvoert.

Over de drie partnerlanden kwam er in juni 2021 een duidelijke beslissing van de Vlaamse Regering op basis van het eerdere regeerakkoord, dat over Noord- en Oost-Afrika sprak. Die beslissing kwam er op basis van het decreet Ontwikkelingssamenwerking² en de grondoorzaken van migratie. Het is dan ook niet vreemd dat voor de sector economie werd gekozen (meer bepaald de groene). In de dialoog met het betrokken land werd duidelijk gemaakt wat de Vlaamse bevoegdheden, sterktes en spelers zijn. Daaruit zijn thema's naar voren gekomen. Zelf zou hij er niet voor pleiten om in elke regeerperiode drie nieuwe partnerlanden te kiezen, maar uiteraard beslist het politieke niveau. Hij wijst er wel op dat er in de partnerlanden nauwe banden zijn opgebouwd en dat Vlaanderen er de donorgemeenschap mee aanstuurt, in het bijzonder in Malawi. Zoiets bouwt men niet in een paar jaar op. Een dergelijke opbouw begint nu wel in Marokko, maar impact vereist een blijvende focus gedurende een aantal jaar.

Dat hoeft echter niet te betekenen dat alles meer van hetzelfde blijft, verzekert hij. Het is belangrijk om naar de – vijfjaarlijkse – strategienota's te kijken. Er wordt vertrokken van een externe evaluatie, waarna daarover in dialoog wordt gegaan met de partner die het ownership heeft. Zo evolueerde bijvoorbeeld de strategie in Malawi van landbouwvoorlichting meer naar commercialisering, altijd om de zelfredzaamheid van de lokale gemeenschap te verhogen.

Wat de 0,7-procentnorm betreft, verwijst hij naar de website, waarop men de evolutie van de ODA kan zien. SDG's hebben wel degelijk een belangrijke plaats in het Vlaamse beleid, bevestigt hij nogmaals.

---

² Decreet kaderdecreet inzake ontwikkelingssamenwerking 22 juni 2007, BS 14 augustus 2007.

Het budget voor de multilaterale instellingen is niet geormerkt. Anderzijds is er wel de keuze van sectoren. In het geval van de FAO bijvoorbeeld, probeert Vlaanderen zijn kennis over landbouw in Malawi in te brengen in de debatten in Rome, en omgekeerd om zelf te leren van de FAO om zijn projecten volgens de internationale standaarden op te zetten. Daarbij speelt ook het element van de bevoegdheden. Ontwikkelingssamenwerking is een parallelle bevoegdheid, en landbouw, gezondheid en groene economie zijn Vlaamse bevoegdheden.

In de landenkantoren in Malawi en Mozambique zitten adjunct-diplomatieke vertegenwoordigers, die ressorteren onder de diplomatiek vertegenwoordiger in Zuid-Afrika. Op dit moment loopt een opleidingsproces voor kandidaat-diplomaten. Daarbij wordt rekening gehouden met de specificiteit van de post, maar tegelijk ook met algemene inzetbaarheid. Na een toewijzing als adjunct aan een van de vertegenwoordigingen in Lilongwe of Maputo krijgen deze diplomaten nog een specifieke opleiding om zich voor te bereiden op hun ontwikkelingssamenwerkingstaken. Meer dan vroeger wordt immers uitgegaan dat de Vlaamse diplomaten periodiek roteren en op alle posten inzetbaar moeten zijn.

3.3. Antwoorden van Philippe Vandekerckhove

Philippe Vandekerckhove legt uit dat de organisatie van het vrijwilligerswerk fel verschilt van land tot land. Het Rode Kruis is geen multinational, maar een federatie, die achteraf in Genève is gemaakt, van verenigingen die in verschillende landen zijn opgezet. Hun rol is anders in welvaartsstaten dan in minder ontwikkelde landen, waar ze bijvoorbeeld nog betrokken zijn in medische hulp en ziekenvervoer. Die federatie heeft principes, maar stuurt geen activiteiten aan. In een land als Burundi zijn er miljoenen vrijwilligers. Bij ons is het aantal beperkter maar het daalt niet. Wat wel verandert, is dat men het niet langer levenslang is. Er wordt meer gewisseld tussen organisaties. In dat licht nam het Rode Kruis het initiatief om een webplatform voor burgervrijwilligers op te richten, waarop zich bij elke ramp mensen melden met de juiste kwalificaties, die vervolgens een tijdelijk vrijwilligerschap opnemen.

In Vlaanderen is het middenveld sterk gepolitiseerd. Het Engelse begrip 'civic society' is veel neutraler. Er is veel evidentie dat het bestaan van dergelijke organisaties een zeer gunstig effect heeft, ook al zijn er minder cijfers dan over de bedrijfswereld of de overheid, waardoor een vergelijking over de jaren moeilijker wordt. De covid-pandemie heeft wel de gelegenheid geboden voor een grootschalige studie, waaruit het Rode Kruis geleerd heeft dat de mortaliteit sterk mee werd bepaald door de aanwezigheid van georganiseerd vrijwilligerswerk in een maatschappij.

De samenwerking tussen de drie Belgische verenigingen, met elk hun algemene vergadering, raad van bestuur en directiecomité, verloopt goed. De structuur is aangepast aan de realiteit. Rode Kruis-Vlaanderen wordt bijvoorbeeld gefinancierd door de Vlaamse overheid voor het opzetten van een zorgbibliotheek, maar de Franse Gemeenschap doet dat niet. De structuur is ook goedgekeurd in de drie algemene vergaderingen in 1972. De verandering is destijds ingegeven door het sterk Franstalige imago van het Belgische Rode Kruis, die overigens ook aanleiding is geweest tot de oprichting van het Vlaamse Kruis. Sinds de verzelfstandiging in 1972 zijn de vrijwilligers aantallen enorm opgelopen. De structuur is complex, erkent hij, maar er wordt goed samengewerkt en zij is moeilijk te wijzigen.

Wat Turkije en Syrië betreft, onderstreept hij dat elke ramp een enorme logistieke oefening is die zich onverwacht aandient. Toch probeert het Internationale Rode Kruis die maximaal georganiseerd te krijgen. Die coördinatie is een van zijn sterktes.

In Turkije raakt het Internationale Rode Kruis evenmin gemakkelijk binnen, maar daar staat tegenover dat de Turkse Halve Maan een grote en performante organisatie is. De situatie in Syrië is complex. Het Internationale Rode Kruis is er al jaren

aanwezig, en wel aan beide kanten, waardoor het ook van beide voortdurend kritiek krijgt. Het Rode Kruis probeert overal aanwezig te blijven, onderstreept hij. De gevangenen zijn daar blij mee en dat beschouwt hij ook als de opdracht. Het Rode Kruis werkt altijd samen met de vereniging van het land, die is opgericht door de overheid. Dat sluit in een situatie zoals in Koerdistan echter niet uit dat ook met andere organisaties wordt samengewerkt om hulp ter plekke te krijgen. Officiële oprichting gebeurt echter altijd door de overheden van staten.

Cathy COUDYSER,
voorzitter

Emmily TALPE,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

BNI	bruto nationaal inkomen
CERF	Central Emergency Response Fund
EU	Europese Unie
FAO	Food and Agriculture Organization of the United Nations
G-STIC	Global Sustainable Technology & Innovation Community
INS	Instituto Nacional de Saúde
IPS	Inter Press Service
MO*	Mondiaal Nieuws
ngo	niet-gouvernementele organisatie
ODA	official development aid
ODI	Overseas Development Institute
SDG	Sustainable Development Goals
VK	Verenigd Koninkrijk
VN	Verenigde Naties
VVSG	Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten
YOUCA	Youth for Change and Action